

programes d'agitació en català i castellà durant unes quantes setmanes. Transmetia en ona mitjana als 233 i 260 metres. Radio Pyrénées era l'emissora de la guerrilla comunista francesa dels Franc Tiradors i Partisans Francesos (FTPF). Aquesta emissora va haver de suspendre les seves activitats de suport al maquis espanyol quan el general Charles De Gaulle en persona va negociar amb el Front Nacional de Tolosa de Llenguadoc la fi dels espais, a instàncies dels aliats, que temien incidents internacionals.

El 8 de maig del 1945, va acabar la Segona Guerra Mundial, i el mes de juny va arribar a Anglaterra el violoncel·lista Pau Casals, que estava a l'exili des del 1938, per fer-hi els primers concerts un cop acabada la guerra. Pau Casals va poder adreçar unes breus paraules en català pels micròfons de la BBC.

L'Espanya de Franco era una dictadura de partit únic que en ser una criatura de règims derrotats, com ara els nazis alemanys o els feixistes italians, no tenia cap crèdit internacional. Per això, a partir de la fi de la Segona Guerra Mundial les Nacions Unides es plantegen la substitució del règim de Franco i demana la retirada de diplomàtics d'Espanya. França va anar més lluny i va tancar la frontera a tots els efectes, incloent-hi els postals, telefònics i telegràfics entre el febrer del 1946 i el febrer del 1948. El motiu va ser l'execució de Cristino García, un tinent coronel, heroi de la resistència francesa capturat en una operació antimiquis a Espanya. Per anar de França a Espanya s'havia de fer per Itàlia o per Anglaterra. Per Andorra tampoc no hi deixaven passar a França. La *Vanguardia* tenia corresponsalia a París, i les cròniques s'enviaven per telegrafia o teletips a Londres, i des de Londres es telefonava a Barcelona. És en aquells moments, el febrer del 1946, quan el govern republicà a l'exili aconsegueix un estatus polític a França. En virtut d'aquest estatus obté permís per fer servir la ràdio francesa com a eina de propaganda. Quan comença el bloqueig francès, l'abril del 1946, el Front Nacional de Catalunya engega des de Perpinyà, durant uns quants dies, una emissora clandestina d'ona curta, que emetia pels 38 i 45 metres, tot coincidint amb la celebració de la I Conferència del Front Nacional de Catalunya a Dosrius.

A Londres, el 9 de novembre del 1946, el doctor Josep Trueta es va adreçar en català des de Londres pels micròfons de la BBC. No va parlar de cap qüestió política, sinó que va explicar les causes de la hipertensió. A partir del 7 d'abril del 1947 és quan Josep Manyé (*Jorge Marín*) va començar a fer les històriques emissions quinzenals en català de la BBC, que van durar deu anys. Aquests espais alternaven amb els programes en èuscar i gallec.

A París, durant els mesos de juny i juliol del 1947, el president de la Generalitat, Josep Irla, i diversos representants dels partits del Consell Executiu de la Generalitat a l'exili van parlar diverses vegades en català per Ràdio París, en ona curta. Demanaven el boicot al referèndum franquista convocat, el 8 de juliol, per aprovar la *Ley de sucesión*, que va permetre a l'Estat espanyol constituir-se en un *reino sin rey*.

El 1946, un any després d'haver-se acabat la Segona Guerra Mundial, els antics partisans comunistes iugoslaus van inaugurar les emissions en castellà de Ràdio Belgrad en ona curta. L'any 1948, aquesta emissora va emetre en català uns comentaris setmanals que feia l'escriptora **Teresa Pàmies**. El número del mes de juny de la publicació comunista, editada a Cuba, *Per Catalunya* publicava aquest anunci: "Voleu saber com lluita la Catalunya immortal? Escolteu Ràdio Belgrad en les seves emissions en català tots els dimecres i diumenges a dos quarts d'onze de la nit per l'ona curta de 49,18 metres."

Al cap d'un parell d'anys, les altres democràcies populars comunistes s'instauren a Europa, i llavors és quan comencen les emissions en castellà en ona curta per Ràdio Praga (1947), Ràdio Budapest (1948) i Ràdio Varsòvia (1948). Algunes d'aquestes emissores inclouran espais en català durant un quant temps.

La Guerra Freda contra el comunisme va començar l'any 1948. I Franco passa a ser un bon aliat de les democràcies occidentals. D'altra banda, els comunistes són expulsats de les institucions republicanes a l'exili. I el govern català de la Generalitat a l'exili es dissol el gener del 1948. Josep Tarradellas va donar a conèixer aquesta notícia quan encara no era president de la Generalitat, a través de Ràdio París. Ho va fer, però, en castellà.

Amb motiu de l'Homenatge Nacional a Pompeu Fabra, que es va fer el febrer del 1948, a Prada, Catalunya Nord, la BBC i Ràdio París van fer un programa especial en llengua catalana. Van assistir a aquell homenatge, entre molts altres catalans a l'exili: el músic Pau Casals, el president de la Generalitat a l'exili, Josep Irla, l'escriptor Josep Carner, etc.

A Catalunya, a l'abadia de Montserrat va funcionar una emissora d'ona curta des del final de la dècada dels quaranta i fins a mitjan anys seixanta. La seva funció era la mateixa que l'actual emissora d'FM (107, 2 MHz) que té el monestir: transmetre les cerimònies litúrgiques. La megafonia del monestir es connectava a l'emissora d'ona curta, com la que podien tenir els radioaficionats de l'època, i es radiava. Cal recordar que, als anys quaranta i cinquanta, l'única part de la missa que es podia escoltar en català era l'homília, ja que la resta es feia en llatí. Va ser després del Concili Vaticà II (1962-1965) quan es va autoritzar fer tota la missa en la llengua pròpia de cada comunitat religiosa. Encara que la llengua catalana patís la repressió del règim franquista, l'abadia de Montserrat estava autoritzada a fer les homílies en català. El monjo que va promoure aquestes transmissions en ona curta va ser el pare Reinald Bozzo, que va morir el 22 de gener del 1974. També va ser responsable de l'observatori d'astronomia del Monestir de Montserrat. El pare Joan, que pertany a la comunitat del monestir des de l'any 1950, recorda que en aquells anys l'abat Escarré en alguna anada a Madrid havia comprat algun material radioelèctric al pare Bozzo perquè l'emissora d'ona curta pogués funcionar amb més potència. Per ajustar l'emissora i esperar que comencés la cerimònia religiosa es posava com a sintonia la melodia de la cançó popular *Ton pare no té nas*. Aquesta emissora no tenia cap freqüència assignada i transmetia fora de les bandes de radiodifusió. Als anys seixanta es podia escoltar als 48 metres. En diverses ocasions el monestir va rebre advertiments que l'emissora causava interferències en freqüències assignades a serveis utilitaris. A causa d'aquesta sèrie de requeriments administratius, a mitjan anys seixanta l'emissora va deixar de transmetre definitivament.

A partir del 1949, l'escriptora **Teresa Pàmies** i Joan Blàzquez Arroyo, amb el pseudònim de *Joan Verdaguer* en antena, comencen els programes setmanals en català de Ràdio Praga en ona curta. És també el 1949 quan Ràdio Andorra va emetre durant un quant temps en francès i català. La presència del català era mínima perquè l'emissora estava sota el control de la societat anònima espanyola Sociedad de Explotación Radiofónica Radio Andorra, amb seu a Madrid.

Pels volts del 1950, van començar els programes en ona curta en català de Ràdio Budapest, amb Rafael Vidiella i Maria Bartra (pseudònim de Lourdes Jiménez), i es van reprendre els de Ràdio Moscou. L'emissora de la Unió Soviètica, amb discontinuïtats, va mantenir els espais catalans durant tots els anys de franquisme, fins a l'any 1977.